

| Numer i temat lekcji*                                        | Wymagania na ocenę:                                                                                                                                                              |                                                                                                                                       |                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                     |
|--------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                              | dopuszczającą                                                                                                                                                                    | dostateczną                                                                                                                           | dobrą                                                                                                                                                    | bardzo dobrą                                                                                                                                                                                                                                                                           | celującą                                                                                                                                            |
|                                                              | Uczeń:                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                       |                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                     |
| Dział 1. Ja i przyroda                                       |                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                       |                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                     |
| 1. Poznają przyrodę (1.1)                                    | – podaje sposoby poznawania przyrody;<br>– podaje przykłady wykorzystania zmysłów podczas prowadzenia obserwacji przyrodniczych;<br>– wymienia różne źródła wiedzy o przyrodzie. | – opisuje sposoby korzystania z różnych źródeł wiedzy o przyrodzie.                                                                   | – opisuje sposoby poznawania przyrody;<br>– określa rolę zmysłów w poznawaniu przyrody.                                                                  | – podaje przykłady sposobów poznawania przyrody i określa, jaką rolę pełnią zmysły w każdym z takich przykładów.                                                                                                                                                                       | – wyjaśnia, dlaczego w poznaniu przyrody należy korzystać z różnych źródeł wiedzy.                                                                  |
| 2. Przyrządy i pomoce przydatne w poznawaniu przyrody (1.2)  | – wymienia nazwy przyrządów stosowanych w poznawaniu przyrody;<br>– wskazuje różne źródła wiedzy o przyrodzie.                                                                   | – poprawnie korzysta z przyrządów;<br>– wymienia zasady bezpiecznego korzystania z przyrządów służących do obserwacji przyrodniczych. | – określa przeznaczenie poznanych przyrządów;<br>– posługuje się przyrządami podczas prowadzonych obserwacji.                                            | – korzysta z różnych źródeł wiedzy o przyrodzie podczas planowania obserwacji;<br>– wyjaśnia, dlaczego podczas obserwacji przyrodniczych należy stosować zasady bezpieczeństwa;<br>– podaje przykłady zastosowania przyrządów (lupy, kompasu, taśmy mierniczej) w poznawaniu przyrody. | – wyjaśnia, jak należy korzystać na lekcjach przyrody z przyrządów: lupy, kompasu, taśmy mierniczej;<br>– podaje przykłady zastosowania mikroskopu. |
| 3. Moje pierwsze obserwacje (1.3)                            | – wymienia zasady bezpieczeństwa podczas obserwacji przyrodniczych.                                                                                                              | – podaje przykłady obiektów i organizmów, które można obserwować;<br>– odczytuje informacje z przyrządów.                             | – korzysta z różnych źródeł wiedzy o przyrodzie, planując obserwacje przyrodnicze;<br>– odczytuje instrukcje przeprowadzania obserwacji.                 | – dokumentuje obserwacje przyrodnicze;<br>– przeprowadza obserwacje na podstawie instrukcji w podręczniku.                                                                                                                                                                             | – uzasadnia, że obserwacje są źródłem wiedzy o przyrodzie.                                                                                          |
| 4. Moje pierwsze doświadczenia (1.3)                         | – wyjaśnia, na czym polega doświadczenie przyrodnicze;<br>– podaje zasady bezpieczeństwa podczas doświadczeń przyrodniczych.                                                     | – podaje przykłady pytań, na które można uzyskać odpowiedź, przeprowadzając doświadczenie przyrodnicze.                               | – korzysta z różnych źródeł wiedzy o przyrodzie podczas planowania doświadczeń przyrodniczych;<br>– wyjaśnia różnice między doświadczeniem a obserwacją. | – dokumentuje doświadczenia przyrodnicze;<br>– przeprowadza doświadczenie na podstawie instrukcji w podręczniku.                                                                                                                                                                       | – podaje przykłady dokumentowania doświadczeń przyrodniczych;<br>– uzasadnia, że doświadczenia są źródłem wiedzy o przyrodzie.                      |
| 5. Powtórzenie wiadomości z działu 1 (Podsumowanie działu 1) | Wiadomości i umiejętności z lekcji 1–4.                                                                                                                                          |                                                                                                                                       |                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                     |

## Wymagania edukacyjne z przyrody dla klasy 4 szkoły podstawowej na rok szkolny 2025/2026.

| Dział 2. Cztery strony świata                                |                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                      |
|--------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 6. Zdobynam wiedzę o widnokręgu (2.1)                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, co to jest <i>widnokrąg</i>;</li> <li>– opisuje przebieg widnokręgu.</li> </ul>                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, jak się zmienia widnokrąg, kiedy dana osoba zmienia miejsce obserwacji.</li> </ul>                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wskazuje, jakie obserwacje można prowadzić na widnokręgu.</li> </ul>                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, jak się zmienia widnokrąg, kiedy obserwator zmienia wysokość, z której go obserwuje.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>– uzasadnia, że widnokrąg zmienia się w momencie zmiany miejsca obserwacji i wysokości obserwacji.</li> </ul>                 |
| 7. Poznają kierunki geograficzne (2.2)                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wymienia nazwy kierunków głównych.</li> </ul>                                                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyznacza kierunki geograficzne na widnokręgu za pomocą kompasu;</li> <li>– wskazuje kierunki główne w terenie.</li> </ul>                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wymienia kierunki główne, używając nazw polskich.</li> </ul>                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyznacza kierunki w terenie za pomocą Słońca;</li> <li>– używa angielskich skrótów kierunków głównych.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, jak wyznaczyć kierunki w terenie bez użycia przyrządów – jedynie na podstawie obserwacji przyrody.</li> </ul>     |
| 8. „Wędrowka” Słońca nad widnokręgiem (2.3)                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wskazuje położenie Słońca nad widnokręgiem w ciągu doby;</li> <li>– obserwuje widomą wędrowkę Słońca w ciągu doby;</li> <li>– wskazuje na widnokręgu miejsca wschodu, górowania i zachodu Słońca.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia zależność między wysokością Słońca a długością cienia w ciągu dnia i w ciągu roku.</li> </ul>                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>– dostrzega zależność między wysokością Słońca a długością cienia w ciągu dnia i w ciągu roku.</li> </ul>                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>– opisuje zmiany w położeniu Słońca nad widnokręgiem w ciągu dnia i w ciągu roku.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia pojęcie <i>widoma wędrowka Słońca nad widnokręgiem</i>.</li> </ul>                                                 |
| 9. Powtórzenie wiadomości z działu 2 (Podsumowanie działu 2) | Wiadomości i umiejętności z lekcji 6–8.                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                      |
| Dział 3. Pogoda i pory roku                                  |                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                      |
| 10. Pogoda i jej składniki. Temperatura powietrza (3.1)      | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, co to jest pogoda;</li> <li>– podaje nazwę przyrządu służącego do pomiaru temperatury powietrza;</li> <li>– wskazuje na termometrze temperaturę ujemną i dodatnią.</li> </ul>                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wymienia składniki pogody;</li> <li>– podaje przykłady wpływu temperatury na życie człowieka.</li> </ul>                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>– podaje zastosowanie termometru w różnych sytuacjach życia codziennego.</li> </ul>                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>– podaje przykłady zawodów uzależnionych od określonej temperatury powietrza.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wskazuje zależności między wysoką lub niską temperaturą powietrza a funkcjonowaniem organizmów.</li> </ul>                  |
| 11. Zachmurzenie. Opady i osady atmosferyczne (3.2)          | <ul style="list-style-type: none"> <li>– odróżnia opady od osadów atmosferycznych;</li> <li>– określa stopień zachmurzenia (niebo bez chmur, zachmurzenie częściowe, zachmurzenie całkowite).</li> </ul>                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wymienia stany skupienia wody;</li> <li>– podaje nazwę przyrządu do mierzenia wielkości opadów atmosferycznych;</li> <li>– wymienia jednostki, w których podaje się wielkość opadów atmosferycznych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– podaje przykłady opadów i osadów atmosferycznych oraz wskazuje ich stan skupienia;</li> <li>– wyjaśnia, jak można zmierzyć wielkość opadów atmosferycznych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– charakteryzuje zjawiska pogodowe: burzę, tęczę, deszcze nawalne, intensywne opady śniegu, i opisuje ich następstwa;</li> <li>– wskazuje lub rysuje znaki, które są umieszczane na mapach prognozy pogody dla zachmurzenia i opadów atmosferycznych;</li> <li>– dostrzega zależności między poznanymi składnikami pogody, tzn. temperaturą powietrza a opadami i osadami atmosferycznymi.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– prowadzi dzienniczek pogody uwzględniający temperaturę powietrza, zachmurzenie oraz opady i osady atmosferyczne.</li> </ul> |

| Numer i temat lekcji                                          | Wymagania na ocenę:                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                 |
|---------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                               | dopuszczającą                                                                                                                                                                                                                                                                              | dostateczną                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | dobrą                                                                                                                                                                                                                                      | bardzo dobrą                                                                                                                                                                                                                                                                        | celującą                                                                                                                                                                                                        |
|                                                               | Uczeń:                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                 |
| 12. Ciśnienie atmosferyczne i wiatr (3.3)                     | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, co to jest ciśnienie atmosferyczne;</li><li>– podaje nazwę przyrządu, za pomocą którego można zmierzyć ciśnienie atmosferyczne;</li><li>– podaje nazwę przyrządu, za pomocą którego można zmierzyć kierunek i prędkość wiatru.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>– podaje jednostkę ciśnienia atmosferycznego;</li><li>– podaje jednostki, w których można określić prędkość wiatru;</li><li>– opisuje zasady bezpiecznego zachowania podczas występowania niebezpiecznych zjawisk pogodowych (burzy, huraganu, zamieci śnieżnej).</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>– podaje zasadę określania kierunku wiatru;</li><li>– odczytuje z aktualnej mapy pogody kierunek i prędkość wiatru w miejscu swojego zamieszkania;</li><li>– podaje skutki silnego wiatru.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia na podstawie doświadczenia, jak powstaje wiatr;</li><li>– zaznacza na mapie Polski określony kierunek wiatru;</li><li>– wyjaśnia, czym są huragan i zawieja śnieżna;</li><li>– podaje skutki zawiei śnieżnej i huraganu.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyszukuje informacje na temat ostrzeżeń przed silnym wiatrem dla swojej miejscowości lub informacje o skutkach silnego wiatru w miejscu swojego zamieszkania.</li></ul> |
| 13. Pogoda w różnych porach roku (3.4)                        | <ul style="list-style-type: none"><li>– podaje zasady bezpiecznego zachowania podczas występowania niebezpiecznych zjawisk pogodowych.</li></ul>                                                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"><li>– opisuje zjawiska pogodowe charakterystyczne dla poszczególnych pór roku: burze, huragany, deszcze nawalne, zawieje śnieżne.</li></ul>                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"><li>– opisuje prognozę pogody przedstawioną na mapie za pomocą znaków umownych.</li></ul>                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"><li>– opracowuje prognozę pogody i przedstawia ją za pomocą znaków umownych.</li></ul>                                                                                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"><li>– analizuje wykresy i rysunki, przyporządkowując im zjawiska pogodowe w poszczególnych porach roku.</li></ul>                                                             |
| 14. Powtórzenie wiadomości z działu 3 (Podsumowanie działu 3) | Wiadomości i umiejętności z lekcji 10–13.                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                 |
| Dział 4. Moje ciało                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                 |
| 15. Układy narządów człowieka. Układ kostny (4.1)             | <ul style="list-style-type: none"><li>– wymienia układy narządów budujące ciało człowieka;</li><li>– wyjaśnia, do czego służy szkielet;</li><li>– wyjaśnia, jak należy dbać o prawidłową postawę ciała.</li></ul>                                                                          | <ul style="list-style-type: none"><li>– wskazuje na planszy i podaje nazwy elementów szkieletu: czaszka, kręgosłup, klatka piersiowa, kości kończyny górnej, kości kończyny dolnej.</li></ul>                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"><li>– na modelu szkieletu człowieka wskazuje ruchome połączenia kości – stawy.</li></ul>                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, na czym polega współdziałanie szkieletu z mięśniami.</li></ul>                                                                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, dlaczego stawy umożliwiają człowiekowi poruszanie się.</li></ul>                                                                                              |
| 16. Układ pokarmowy (4.2)                                     | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, do czego służy układ pokarmowy;</li><li>– opisuje, jak należy dbać o układ pokarmowy.</li></ul>                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"><li>– wymienia składniki pokarmowe zawarte w różnych produktach;</li><li>– wskazuje na planszy i na własnym ciele ślinianki, wątrobę, trzustkę i żołądek.</li></ul>                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"><li>– na planszy układu pokarmowego wskazuje jamę ustną, przełyk, żołądek, jelito cienkie, jelito grube, odbył.</li></ul>                                                                                | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, co to znaczy trawienie pokarmu.</li></ul>                                                                                                                                                                                         | <ul style="list-style-type: none"><li>– uzasadnia, dlaczego pokarm powinien być dokładnie pogryziony.</li></ul>                                                                                                 |
| 17. Układ oddechowy (4.3)                                     | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, do czego służy układ oddechowy;</li><li>– opisuje, jak należy dbać o układ oddechowy.</li></ul>                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"><li>– na planszy układu oddechowego wskazuje jamę nosową, krtań, tchawicę, oskrzela i płuca.</li></ul>                                                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"><li>– opisuje rolę jamy nosowej, krtań i płuc.</li></ul>                                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"><li>– uzasadnia, dlaczego należy oddychać przez nos.</li></ul>                                                                                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"><li>– opisuje, korzystając z planszy, drogę wdychanego powietrza i dalszą wędrówkę tlenu do komórek ciała.</li></ul>                                                          |

|                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                           |
|---------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 18. Układ krwionośny (4.4)                                    | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, do czego służy układ krwionośny;</li><li>– opisuje, jak należy dbać o układ krwionośny.</li></ul>                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"><li>– określa rolę serca w krążeniu krwi;</li><li>– wymienia funkcje krwi.</li></ul>                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, jak zmienia się tętno pod wpływem wysiłku fizycznego.</li></ul>                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"><li>– wymienia rodzaje naczyń krwionośnych i podaje ich rolę.</li></ul>                                                                                                         | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, dlaczego człowiek umiera, gdy ustaje praca jego serca.</li></ul>                                                        |
| 19. Układ rozrodczy (4.5)                                     | <ul style="list-style-type: none"><li>– wskazuje różnice w wyglądzie zewnętrznym kobiety i mężczyzny;</li><li>– rozpoznaje na schematach komórki rozrodcze męskie i żeńskie;</li><li>– opisuje, jak dbać o układ rozrodczy.</li></ul>                | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, do czego służy układ rozrodczy męski i żeński;</li><li>– wskazuje na planszy narządy budujące układ rozrodczy kobiety i mężczyzny.</li></ul>                                     | <ul style="list-style-type: none"><li>– podaje nazwy poszczególnych elementów budowy układu rozrodczego kobiety i mężczyzny.</li></ul>                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"><li>– opisuje funkcje poszczególnych narządów w układach rozrodczych kobiety i mężczyzny.</li></ul>                                                                             | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, z czego wynikają różnice między układem rozrodczym męskim a żeńskim.</li></ul>                                          |
| 20. Dojrzwianie płciowe (4.6)                                 | <ul style="list-style-type: none"><li>– wymienia zasady higieny w okresie dojrzwiania.</li></ul>                                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"><li>– opisuje zmiany fizyczne i psychiczne zachodzące w organizmach dziewczynki i chłopca podczas dojrzwiania.</li></ul>                                                                         | <ul style="list-style-type: none"><li>– wskazuje czynniki wpływające pozytywnie i negatywnie na organizm w okresie dojrzwiania.</li></ul>                                                                                | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, na czym polega dojrzwianie płciowe.</li></ul>                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"><li>– wskazuje podobieństwa i różnice w dojrzwianiu dziewcząt i chłopców.</li></ul>                                                     |
| 21., 22. Układ nerwowy (4.7)                                  | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, jaką rolę odgrywa układ nerwowy w organizmie;</li><li>– podaje nazwy zmysłów człowieka i wskazuje je na własnym organizmie;</li><li>– podaje podstawowe zasady dbałości o wzrok i słuch.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>– wskazuje na planszy główne narządy układu nerwowego i podaje ich nazwy;</li><li>– opisuje rolę zmysłu wzroku, słuchu, węchu, smaku i dotyku w odbieraniu informacji z otoczenia.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, jaką rolę odgrywa mózg.</li></ul>                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia rolę narządów zmysłów w odbieraniu informacji z otoczenia.</li></ul>                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"><li>– opisuje rolę mózgu w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego przez narządy zmysłów.</li></ul>                                |
| 23. Powtórzenie wiadomości z działu 4 (Podsumowanie działu 4) | Wiadomości i umiejętności z lekcji 15–22.                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                           |
| Dział 5. Moje zdrowie i bezpieczeństwo                        |                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                           |
| 24. Poznają choroby i ich przyczyny (5.1)                     | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, po czym można poznać, że organizm choruje;</li><li>– opisuje sposoby zapobiegania chorobom.</li></ul>                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, czym są wywołane choroby zakaźne;</li><li>– podaje przykłady chorób zakaźnych człowieka;</li><li>– wyjaśnia, czym są choroby pasożytnicze.</li></ul>                             | <ul style="list-style-type: none"><li>– wskazuje drogi wnikania czynników chorobotwórczych do organizmu człowieka;</li><li>– podaje przykłady pasożytów i chorób wywołanych przez pasożyty.</li></ul>                    | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, czym różnią się choroby zakaźne od chorób pasożytniczych;</li><li>– wyjaśnia, dlaczego osoba chora na chorobę zakaźną powinna się zgłosić do lekarza.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, czym jest odporność i jak ją nabyć;</li><li>– podaje przykłady chorób, przeciwko którym można się zaszczepić.</li></ul> |
| 25. Substancje w domu (5.2)                                   | <ul style="list-style-type: none"><li>– podaje właściwości różnych substancji, np. plasteliny, szkła, gąbki;</li><li>– odszukuje na opakowaniu środka czystości piktogramy informujące o tym, że produkty te są szkodliwe dla zdrowia.</li></ul>     | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, dlaczego na opakowaniach produktów szkodliwych są umieszczane symbole ostrzegawcze.</li></ul>                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"><li>– wskazuje przedmioty codziennego użytku wykonane z substancji kruchych, sprężystych i plastycznych;</li><li>– odróżnia substancje kruche od sprężystych i plastycznych.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>– uzasadnia zastosowanie substancji sprężystych, kruchych i plastycznych do wykonania przedmiotów codziennego użytku.</li></ul>                                             | <ul style="list-style-type: none"><li>– określa sposób stosowania środka chemicznego na podstawie informacji umieszczonej na opakowaniu.</li></ul>                        |

| Numer i temat lekcji                                  | Wymagania na ocenę:                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                       | dopuszczającą                                                                                                                                                                                                                                                            | dostateczną                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | dobrą                                                                                                                                                                                                                                          | bardzo dobrą                                                                                                                                                                        | celującą                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|                                                       | Uczeń:                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| 26. Niebezpieczne rośliny i zwierzęta (5.3)           | <ul style="list-style-type: none"> <li>– podaje przykłady zwierząt jadowitych, roślin trujących;</li> <li>– wskazuje poprawne postępowanie w wypadku pogryzienia przez zwierzę.</li> </ul>                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>– opisuje, jak należy pielęgnować trujące rośliny pokojowe;</li> <li>– wyjaśnia, jak należy postępować w wypadku wykrycia na skórze kleszcza.</li> </ul>                                                                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wskazuje sposób postępowania w wypadku kontaktu z rośliną trującą;</li> <li>– podaje, jak postępować w wypadku ukąszenia przez żmiję, pogryzienia i użądlenia przez owady.</li> </ul>                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, dlaczego w kontaktach ze zwierzętami należy zachować szczególną ostrożność.</li> </ul>                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wymienia i krótko charakteryzuje choroby, które mogą być następstwem ukąszenia przez kleszcza.</li> </ul>                                                                                                                                                 |
| 27. Pierwsza pomoc (5.4)                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wymienia funkcje skóry;</li> <li>– opisuje sposoby zabezpieczania ciała przed skutkami nadmiernego promieniowania słonecznego;</li> <li>– wskazuje sposoby postępowania podczas opatrywania otarcia lub skaleczenia.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, jak należy postępować w wypadku oparzenia i odmrożenia;</li> <li>– podaje numery alarmowe służące do wezwania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach.</li> </ul>                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, dlaczego nie należy się opalać bez zabezpieczenia skóry.</li> </ul>                                                                                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>– podaje różnice między zwichnięciem, złamaniem a stłuczeniem.</li> </ul>                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wymienia rodzaje uszkodzeń ciała i opisuje sposoby udzielania pierwszej pomocy;</li> <li>– tłumaczy, czym jest omdlenie;</li> <li>– wyjaśnia, jak postępować w razie omdlenia i w wypadku krwawienia z nosa.</li> </ul>                                   |
| 28. Niebezpieczeństwo uzależnienia (5.5)              | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, co to jest uzależnienie;</li> <li>– podaje przykłady środków uzależniających.</li> </ul>                                                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wymienia negatywne skutki uzależnienia od papierosów;</li> <li>– wskazuje na etykietach napojów energetyzujących substancje szkodliwe, które mogą powodować uzależnienie.</li> </ul>                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>– uzasadnia, dlaczego zbyt częste korzystanie z telefonu komórkowego może prowadzić do uzależnienia.</li> </ul>                                                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>– opisuje skutki działania nikotyny i alkoholu oraz napojów energetyzujących na organizm człowieka.</li> </ul>                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, co to jest asertywność;</li> <li>– rozumie, dlaczego znajomości zawarte przez internet mogą być niebezpieczne.</li> </ul>                                                                                                                       |
| 29. W zdrowym ciele zdrowy duch (5.6)                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, co oznacza pojęcie <i>higiena osobista</i>;</li> <li>– opisuje zasady dbania o własne ciało;</li> <li>– wymienia zasady zdrowego odżywiania;</li> <li>– podaje elementy zdrowego stylu życia.</li> </ul>              | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wymienia skutki niewłaściwego odżywiania;</li> <li>– podaje przykłady potraw, których nie należy spożywać ze względu na dużą zawartość soli, cukru lub tłuszczu;</li> <li>– wyjaśnia, dlaczego sen i ruch są niezbędne dla zachowania zdrowia.</li> </ul>                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>– uzasadnia, dlaczego niewłaściwe odżywianie może powodować otyłość, niedożywienie lub inne groźne choroby;</li> <li>– wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia i charakteryzuje jego elementy.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, dlaczego stosowanie zasad zdrowego stylu życia pozwala zachować zdrowie.</li> </ul>                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>– opisuje kolejne poziomy piramidy pokarmowej, korzystając z samodzielnie przygotowanego plakatu;</li> <li>– potrafi właściwie zaplanować dzień.</li> </ul>                                                                                                 |
| 30. Bezpieczeństwo w czasie zabawy i wypoczynku (5.7) | <ul style="list-style-type: none"> <li>– podaje przykłady właściwego spędzania wolnego czasu przez ucznia klasy 4;</li> <li>– wskazuje niebezpieczeństwa związane z wypoczynkiem nad wodą;</li> <li>– wymienia zasady właściwego odpoczynku nad wodą.</li> </ul>         | <ul style="list-style-type: none"> <li>– podaje przykłady niebezpiecznych sytuacji podczas pobytu na wsi;</li> <li>– wyjaśnia, jak należy się zachować, gdy znajdzie się niewybuchły lub niewypały;</li> <li>– opisuje bezpieczne poruszanie się na rolnach i rowerze;</li> <li>– omawia zasady bezpieczeństwa podczas zimowego wypoczynku.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, dlaczego nie każdy plac zabaw jest bezpieczny;</li> <li>– wyjaśnia, dlaczego właściwe poruszanie się na rowerze i na rolnach oraz właściwe wyposażenie są ważne.</li> </ul>                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>– opisuje ubiór dostosowany do jazdy na rowerze, rolnach oraz do sportów zimowych;</li> <li>– wyjaśnia, jak można pomóc tonącemu.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– opisuje, jak należy dbać o bezpieczeństwo podczas zabawy i wypoczynku;</li> <li>– wyjaśnia, kiedy kąpiel w morzu jest niebezpieczna;</li> <li>– wyjaśnia, co to jest reguła ograniczonego zaufania;</li> <li>– podaje rozwinięcie skrótu GORP.</li> </ul> |

|                                                               |                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                             |                                                                                                                                              |                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                     |
|---------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 31. Powtórzenie wiadomości z działu 5 (Podsumowanie działu 5) | Wiadomości i umiejętności z lekcji 24–30.                                                                                                                                              |                                                                                                                                             |                                                                                                                                              |                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                     |
| Dział 6. Środowisko w mojej okolicy                           |                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                             |                                                                                                                                              |                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                     |
| 32. Składniki środowiska (6.1)                                | – rozpoznaje i podaje nazwy składników przyrody ożywionej i nieożywionej występujące w najbliższej okolicy.                                                                            | – odróżnia składniki przyrody od wytworów działalności człowieka.                                                                           | – podaje zależności między nieożywionymi a ożywionymi składnikami przyrody.                                                                  | – podaje, w jaki sposób człowiek wykorzystuje przyrodę do własnych potrzeb i jak przyroda wpływa na życie i działalność człowieka.                      | – przygotowuje prezentację o środowisku najbliższej okolicy, w prezentacji uwzględnia składniki przyrody ożywionej i nieożywionej, w tym celu korzysta z różnych źródeł informacji. |
| 33. Formy ukształtowania powierzchni (6.2)                    | – wymienia nazwy form wypukłych i wklęsłych;<br>– wymienia nazwy form terenu występujących w najbliższej okolicy.                                                                      | – rozpoznaje główne formy ukształtowania powierzchni występujące w okolicy;<br>– odróżnia wypukłe formy ukształtowania terenu od wklęsłych. | – wskazuje elementy pagórka (szczyt, wierzchołek, stok łagodny, stok stromy);<br>– wskazuje elementy doliny (złocze strome, złocze łagodne). | – podaje różnice między kotliną a doliną.                                                                                                               | – rozróżnia różne typy ukształtowania terenu (teren równinny, pagórkowaty, górski).                                                                                                 |
| 34. Poznaj skały w moim otoczeniu (6.3)                       | – wymienia rodzaje skał;<br>– wymienia skały występujące w okolicy swojego miejsca zamieszkania.                                                                                       | – podaje przykłady skał sypkich, zwięzłych i litych;<br>– podaje przykłady przedmiotów wykonanych ze skał.                                  | – wyjaśnia, co to jest skała;<br>– podaje różnice między skałami sypkimi, zwięzłymi a litymi.                                                | – określa rolę zmysłów człowieka w poznawaniu skał;<br>– opisuje różne rodzaje skał.                                                                    | – podaje cechy skał: litych, zwięzłych i sypkich;<br>– podaje przykłady zastosowania skał.                                                                                          |
| 35. Jak organizmy radzą sobie na łądzie? (6.4)                | – podaje przykłady sposobów przetrwania okresu zimy przez rośliny i zwierzęta.                                                                                                         | – podaje przykłady przystosowania roślin do warunków suchych i wilgotnych.                                                                  | – wykazuje związek między budową zwierząt a przystosowaniem do życia w różnych warunkach.                                                    | – opisuje przystosowanie roślin do zdobywania światła.                                                                                                  | – opisuje warunki życia na łądzie, uwzględniając zawartość tlenu, wilgoci, a także nasłonecznienie (temperaturę powietrza).                                                         |
| 36. Jak się odżywiają organizmy? (6.5)                        | – podaje przykłady organizmów samożywnych i cudzożywnych;<br>– wymienia cechy roślinożerców i drapieżników.                                                                            | – wskazuje przystosowania w budowie organizmów do zdobywania pokarmu;<br>– opisuje znaczenie roślin w przyrodzie i życiu człowieka.         | – podaje różnice między samożywym a cudzożywym sposobem odżywiania.                                                                          | – podaje, czym się różnią roślinożerca od drapieżników.                                                                                                 | – wyjaśnia, w jaki sposób odżywiają się rośliny;                                                                                                                                    |
| 37., 38. W lesie (6.6)                                        | – wymienia warstwy roślinności w lesie;<br>– wymienia podstawowe zasady właściwego zachowania się w lesie.                                                                             | – podaje i wskazuje przykłady roślin tworzących poszczególne warstwy lasu.                                                                  | – opisuje temperaturę powietrza, wilgotność i nasłonecznienie występujące w poszczególnych warstwach lasu.                                   | – rozpoznaje podstawowe gatunki roślin i zwierząt żyjących w lesie oraz przyporządkowuje je do odpowiednich warstw lasu.                                | – gromadzi i prezentuje w klasie informacje na temat lasu znajdującego się w najbliższej okolicy.                                                                                   |
| 39. Co warto wiedzieć o grzybach? (6.7)                       | – podaje warunki odpowiednie do rozwoju grzybów;<br>– wymienia przykłady grzybów jadalnych, niejadalnych i trujących;<br>– podaje różnice między pieczarką a muchomorem sromotnikowym. | – wymienia zasady kodeksu grzybiarza.                                                                                                       | – rozpoznaje na okazach naturalnych, planszach i zdjęciach pospolite grzyby jadalne i trujące.                                               | – podaje przykłady wykorzystania drożdży do wytwarzania produktów spożywczych;<br>– wymienia przykłady grzybów jadalnych i ich trujących odpowiedników. | – wyjaśnia znaczenie grzybów w przyrodzie oraz życiu człowieka.                                                                                                                     |

| Numer i temat lekcji                                          | Wymagania na ocenę:                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                 |
|---------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                               | dopuszczającą                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | dostateczną                                                                                                                                                                                                                                            | dobrą                                                                                                                                                                                                                                     | bardzo dobrą                                                                                                                                                                                | celującą                                                                                                                                                                                                                                        |
|                                                               | Uczeń:                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                 |
| 40. Na łące i na polu (6.8)                                   | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, co to jest łąka i jak człowiek wykorzystuje łąki;</li><li>– wyjaśnia, co to jest pole;</li><li>– wymienia produkty otrzymywane z pszenicy, żyta, owsa, jęczmienia i kukurydzy;</li><li>– wymienia produkty otrzymywane z ziemniaków i buraków cukrowych.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>– rozpoznaje na fotografii i w terenie typowe rośliny łąkowe;</li><li>– rozpoznaje na fotografii i w terenie zboża uprawiane w Polsce;</li><li>– rozpoznaje na fotografii i w terenie rośliny oleiste.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>– rozpoznaje na fotografii i w terenie typowe zwierzęta łąk;</li><li>– rozpoznaje na fotografii i w terenie typowe zwierzęta pól.</li></ul>                                                         | <ul style="list-style-type: none"><li>– wymienia różnice między polem uprawnym a łąką;</li><li>– podaje przykłady organizmów uznawanych w rolnictwie za szkodniki.</li></ul>                | <ul style="list-style-type: none"><li>– przedstawia za pomocą samodzielnie wykonanego plakatu różnice między roślinami zbożowymi, warzywami a roślinami oleistymi;</li><li>– wyjaśnia, na czym polega pożyteczna rola ptaków na polu.</li></ul> |
| 41. Wody stojące i wody płynące (6.9)                         | <ul style="list-style-type: none"><li>– określa, czym są wody powierzchniowe;</li><li>– podaje przykłady wód powierzchniowych: stojących i płynących.</li></ul>                                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"><li>– podaje nazwy wód stojących i płynących występujących najbliżej miejsca zamieszkania.</li></ul>                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, co to jest źródło i ujście rzeki;</li><li>– rozpoznaje prawy i lewy brzeg rzeki;</li><li>– wskazuje elementy doliny rzeki;</li><li>– podaje nazwy kilku rzek i jezior Polski.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>– rozróżnia naturalne i sztuczne zbiorniki wodne występujące w najbliższej okolicy;</li><li>– wskazuje na mapie rzekę główną i jej dopływy.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>– wskazuje na mapie najdłuższe rzeki w Polsce;</li><li>– podaje przykłady prawych i lewych dopływów Wisły.</li></ul>                                                                                      |
| 42. Życie w wodzie (6.10)                                     | <ul style="list-style-type: none"><li>– podaje cechy środowiska wodnego;</li><li>– wymienia strefy jeziora i podaje przykłady organizmów, które w nich występują.</li></ul>                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"><li>– wskazuje cechy budowy ryby, które umożliwiają jej życie w środowisku wodnym.</li></ul>                                                                                                                         | <ul style="list-style-type: none"><li>– porównuje warunki życia w wodzie i na lądzie;</li><li>– opisuje cechy, które pozwalają roślinom żyć w wodzie.</li></ul>                                                                           | <ul style="list-style-type: none"><li>– wymienia nazwy roślin i zwierząt żyjących w jeziorach Polski.</li></ul>                                                                             | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, jak oddychają ryby.</li></ul>                                                                                                                                                                 |
| 43. Powtórzenie wiadomości z działu 6 (Podsumowanie działu 6) | Wiadomości i umiejętności z lekcji 32–42.                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                 |
| Dział 7. Plan i mapa                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                 |
| 44. Poznają plan i mapę (7.1)                                 | <ul style="list-style-type: none"><li>– rysuje plan dowolnego przedmiotu;</li><li>– odczytuje informacje z legendy planu.</li></ul>                                                                                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"><li>– wymienia czynności umożliwiające sprawne narysowanie planu.</li></ul>                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, że plan okolicy i mapa są narysowane w zmniejszeniu;</li><li>– opisuje najbliższą okolicę na podstawie planu.</li></ul>                                                                 | <ul style="list-style-type: none"><li>– wskazuje różnice między planem a mapą.</li></ul>                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"><li>– wyjaśnia, w jakich sytuacjach znajomość czytania planów jest przydatna.</li></ul>                                                                                                                       |
| 45. Elementy mapy (7.2)                                       | <ul style="list-style-type: none"><li>– wymienia rodzaje map, np. topograficzną, turystyczną;</li><li>– rozpoznaje znaki topograficzne w legendzie mapy: punktowe, liniowe, powierzchniowe.</li></ul>                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"><li>– korzysta z informacji zawartych w legendzie mapy;</li><li>– odczytuje informacje z mapy, posługując się legendą.</li></ul>                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"><li>– czyta mapę – interpretuje znaki zamieszczone na różnych mapach.</li></ul>                                                                                                                         | <ul style="list-style-type: none"><li>– opisuje środowisko przyrodnicze wybranego obszaru, korzystając z różnych map.</li></ul>                                                             | <ul style="list-style-type: none"><li>– planuje wycieczkę po nieznanym terenie, korzystając z mapy.</li></ul>                                                                                                                                   |

|                                                               |                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|---------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 46. Jak korzystać z map? (7.3)                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, co to znaczy zorientować mapę;</li> <li>– wymienia sposoby pomiaru odległości w terenie;</li> <li>– wyjaśnia, co to jest szkic.</li> </ul>                                              | – wyjaśnia, jak zorientować mapę za pomocą kompasu.                                                                                                                                                                                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>– orientuje mapę w terenie za pomocą kompasu;</li> <li>– mierzy odległości w terenie na podstawie liczby swoich kroków;</li> <li>– szacuje odległość w terenie.</li> </ul>                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>– orientuje mapę w terenie za pomocą obiektów terenowych;</li> <li>– podaje różnice między szkicem, planem a mapą.</li> </ul>                   | – korzysta z planu i mapy wielkoskalowej podczas planowania wycieczki.                                                                                                                                                                                                          |
| 47. Powtórzenie wiadomości z działu 7 (Podsumowanie działu 7) | Wiadomości i umiejętności z lekcji 44–46.                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| Dział 8. Działalność człowieka a środowisko                   |                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| 48. Składniki krajobrazu (8.1)                                | – wymienia składniki krajobrazu najbliższej okolicy.                                                                                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>– rozpoznaje w terenie składniki krajobrazu charakterystyczne dla najbliższej okolicy i podaje ich nazwy;</li> <li>– wyjaśnia, czym się różni krajobraz naturalny od antropogenicznego.</li> </ul>                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– dzieli składniki krajobrazu na naturalne i przekształcone przez człowieka;</li> <li>– określa funkcje składników antropogenicznych w środowisku;</li> <li>– podaje nazwy składników środowiska antropogenicznego charakterystycznego dla najbliższej okolicy.</li> </ul> | – wskazuje różnice między składnikami naturalnymi a antropogenicznymi (przekształconymi przez człowieka).                                                                              | – wymienia przykłady zależności między składnikami środowiska przyrodniczego a działalnością człowieka.                                                                                                                                                                         |
| 49. Współczesny krajobraz (8.2)                               | – podaje przykłady wpływu działalności człowieka na przeobrażenia środowiska przyrodniczego (miejskiego, wiejskiego, przemysłowego).                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>– rozróżnia krajobraz wiejski i miejski;</li> <li>– podaje elementy krajobrazu wiejskiego i krajobrazu miejskiego.</li> </ul>                                                                                                        | – opisuje przeobrażenia środowiska najbliższej okolicy.                                                                                                                                                                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wskazuje zależności między elementami naturalnymi a antropogenicznymi krajobrazu;</li> <li>– charakteryzuje krajobraz przemysłowy.</li> </ul> | – uzasadnia istnienie zależności między składnikami środowiska przyrodniczego a składnikami środowiska antropogenicznego.                                                                                                                                                       |
| 50. Krajobraz najbliższej okolicy (8.3)                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wymienia cechy krajobrazu najbliższej okolicy;</li> <li>– wskazuje cechy krajobrazu najbliższej okolicy, które powstały lub zostały przekształcone pod wpływem działalności człowieka.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– charakteryzuje współczesny krajobraz najbliższej okolicy na podstawie aktualnych map i obserwacji w terenie;</li> <li>– wymienia nazwę, położenie oraz cechy wyróżniające miejsce zamieszkania (czyli „małą ojczyznę”).</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– opisuje dawny krajobraz okolicy, np. na podstawie opowiadań rodzinnych, starych map i fotografii;</li> <li>– wyszukuje obiekty w najbliższej okolicy godne zwiedzania;</li> <li>– wymienia źródła informacji pomocne w poznaniu najbliższej okolicy.</li> </ul>          | – ocenia zmiany zagospodarowania terenu wpływające na wygląd krajobrazu najbliższej okolicy.                                                                                           | – opisuje zmiany krajobrazu, np. w ciągu 10, 20, 50 lat (na podstawie rozmowy z rodziną), przygotowuje plakat lub prezentację na ten temat.                                                                                                                                     |
| 51. Moja okolica dawniej i dzisiaj (8.3)                      | – wskazuje na mapie najbliższej okolicy ciekawe miejsca, które warto odwiedzić.                                                                                                                                                            | – korzysta z różnych źródeł wiedzy w poznawaniu najbliższej okolicy.                                                                                                                                                                                                        | – przygotowuje trasę wycieczki po najbliższej okolicy.                                                                                                                                                                                                                                                            | – pokazuje w terenie lub na mapie przykłady zmian antropogenicznych w krajobrazie najbliższej okolicy.                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przygotowuje dokumentację (zdjęcia, materiały elektroniczne) na temat ciekawych miejsc w najbliższej okolicy;</li> <li>– zaprasza koleżanki i kolegów z klasy na wycieczkę po okolicy i przygotowuje reportaż na ten temat.</li> </ul> |

| Numer i temat lekcji                                                                    | Wymagania na ocenę:                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                       |                                                                                                               |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                         | dopuszczającą                                                                                                                                                                                      | dostateczną                                                                                                                                                                                       | dobrą                                                                                                                                              | bardzo dobrą                                                                                                                                                          | celującą                                                                                                      |
|                                                                                         | Uczeń:                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                       |                                                                                                               |
| 52. Formy ochrony przyrody (8.4)                                                        | –wymienia formy ochrony przyrody stosowane w Polsce.                                                                                                                                               | –wymienia miejsca występowania w najbliższej okolicy różnych form ochrony przyrody.                                                                                                               | – wyjaśnia, w jaki sposób w Polsce chroni się przyrodę;<br>– wskazuje na mapie Polski przykłady miejsc chronionych.                                | – podaje przykłady obiektów w najbliższej okolicy, które zasługują na ochronę i uzasadnia swój wybór;<br>– wskazuje na mapie i w terenie obiekty chronione w okolicy. | –gromadzi informacje o obiektach chronionych w najbliższej okolicy i prezentuje je w klasie.                  |
| 53. Dbam o piękno przyrody i kultury (8.5)                                              | – podaje nazwy i wskazuje obiekty zabytkowe w najbliższej okolicy;<br>– wymienia sposoby ochrony środowiska, które może sam stosować (oszczędzanie wody, energii elektrycznej, segregacja śmieci). | – uzasadnia potrzebę ochrony obiektów zabytkowych w najbliższej okolicy;<br>– uzasadnia ochronę środowiska przyrodniczego w najbliższej okolicy.                                                  | – opisuje zajęcia ludności w najbliższej okolicy, tradycję i kulturę;<br>– wyjaśnia geograficzne nazwy miejscowe i ich pochodzenie.                | –wskazuje działania, które mogłyby poprawić stan środowiska najbliższej okolicy.                                                                                      | –wymienia kilka powodów, dla których należy dbać o nasze dziedzictwo przyrodnicze.                            |
| 54., 55. Planuję wycieczkę do ciekawych krajobrazowo miejsc w najbliższej okolicy (8.5) | –wymienia ciekawe krajobrazowo miejsca w najbliższej okolicy.                                                                                                                                      | – podaje źródła, w których można znaleźć informacje o ciekawych miejscach w najbliższej okolicy;<br>– podaje źródła, w których są opisane chronione obiekty znajdujące się w najbliższej okolicy. | –opracowuje prezentację o najbliższej okolicy, w tym o zmianach krajobrazu i o obiektach przyrodniczych i antropogenicznych w najbliższej okolicy. | –przygotowuje folder o najbliższej okolicy.                                                                                                                           | –pokazuje prezentację o najbliższej okolicy lub omawia ciekawe miejsca podczas wycieczki klasowej po okolicy. |
| 56. Powtórzenie wiadomości z działu 8 (Podsumowanie działu 8)                           | Wiadomości i umiejętności z lekcji 48–55.                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                       |                                                                                                               |